

NOVĚ PROHLÁŠENÁ NÁRODNÍ KULTURNÍ PAMÁTKA NA ÚZEMÍ HL. M. PRAHY V ROCE 2018

Poutní areál s kostelem Panny Marie Vítězné na Bílé Hoře v Praze čp. 3, čp. 4, Praha 17-Řepy, Karlovarská 6, 8

Nařízením vlády č. 23/2018 Sb. ze dne 31. ledna 2018 (nabylo účinnosti dnem 1. července 2018) bylo prohlášeno celkem 19 nových národních kulturních památek (NKP). Výběr se tentokrát monotematicky zaměřil na významná poutní místa České republiky, přičemž z Prahy získal status NKP poutní areál s kostelem Panny Marie Vítězné na Bílé Hoře (kulturní památka rejstříkové číslo Ústředního seznamu kulturních památek 44491/1-1693, NKP má přiděleno r. č. ÚSKP 424).

Areál se nachází v katastrálním území Řepy v prostoru dějiště bitvy na Bílé hoře roku 1620. Poutní místo je spjato s uctíváním a s kultem Panny Marie Vítězné, u jehož počátku stál karmelitán Dominik à Jesu Maria. Jeho působení v bělohorské bitvě je přisuzován zásadní podíl na vítězství Habsburků, když žehnal katolickým vojskům obrazem *Adorace narozeného Krista* (tzv. Strakonický obraz, resp. milostný obraz Panny Marie Vítězné ze Štěnovic). Kopie tohoto milostného obrazu se stala součástí hlavního oltáře bělohorského kostela.

Obr. 1. Praha 17-Řepy, poutní areál s kostelem Panny Marie Vítězné na Bílé Hoře. Celkový pohled od jihovýchodu (foto J. Baláček, 2017).

Počátky vlastního poutního místa jsou spojeny s kaplí, která zde vznikla již ve 20. letech 17. století. Chátrající skromná stavba byla v roce 1704 upravena a zasvěcena sv. Václavu. Stala se základem po etapách rozšiřovaného areálu s kostelem Panny Marie Vítězné. Za hlavního iniciátora a spoluautora prvotního konceptu výstavby je považován malíř Kristián Luna, který se rovněž zasloužil o vznik měšťanského bratrstva na podporu a financování nového poutního místa. Členy bratrstva a štědrými donátory byli i přední umělci (mj. Petr Brandl, Kryštof Dientzenhofer, Giovanni Battista Alliprandi). Klíčové období výstavby poutního komplexu představuje zhruba 1. třetina 18. století. Projekt některých architektonicky kvalitativně odlišných částí (nárožní kaple ambitového dvora, kupole kostela) je na základě jistých analogií přisuzován významnému baroknímu architektu Janu Blažejí Santinimu-Aichlovi. Na výzdobě se podíleli četní vynikající umělci své doby: Cosmas Damian Asam, Václav Vavřinec Reiner, Johann Adam Schöpfung aj. V roce 1785 byl kostel zrušen. Po roce 1811 začalo obnovování poutního místa, které roku 1827 přešlo do správy břevnovských benediktinů, a to až do nástupu komunistického režimu. Benediktinům byl areál navrácen po roce 1989, od roku 2007 je využíván jako klášter benediktinek a prochází postupnými opravami a adaptacemi.

Původní umístění klášterního komplexu ve volné krajině bylo postupně potlačováno mladší okolní zástavbou, dosud je ale částečně obklopen pásem zeleně (obr. 1). Ústřední kostel Panny Marie Vítězné je stavbou členitého půdorysu a hmot (obr. 2). K centrální oktogonální části vlastního kněžiště s vyrůstajícím tamburem kupole přiléhá na východě obdélná sakristie s drobnou věží zvonice. Na severu a jihu navazují dvě oktogonální kaple završené lucernami (severní kaple sv. Hilaria, jižní kaple sv. Feliciána). Kaple jsou krátkými křídly spojeny s přilehlými ambity. Západní část kostela tvoří vlastní loď, která v sobě zahrnuje i hmotu původní kaple sv. Václava. Štukový

Obr. 2. Praha 17-Řepy, poutní areál s kostelem Panny Marie Vítězné na Bílé Hoře. Pohled na kostel od jihovýchodu (foto J. Baláček, 2019).

Obr. 3. Praha 17-Řepy, poutní areál s kostelem Panny Marie Vítězné na Bílé Hoře. Štukový reliéf na západním průčelí kostela s výjevem tzv. Strakonického obrazu a Dominika à Jesu Maria zehnjícího v bitvě katolickým vojskům (foto J. Baláček, 2019).

reliéf na západním průčelí znázorňuje Dominika à Jesu Maria v bělohorské bitvě a tzv. Strakonický obraz (obr. 3). Ústřední svatyni obklopují ambity s nárožními kaplemi sv. Vojtěcha, sv. Jana Nepomuckého, sv. Václava a Nejsvětější Trojice. K severnímu ambitu přiléhá kaple Božího hrobu. Na západě dvůr uzavírá dům administrátora a navazující hospodářské budovy se zahradou. Hlavní vstupní portál je součástí jižního křídla ambítů. Před vstupem se nacházejí sochy sv. Šebestiána a sv. Rocha, připisované sochaři Janu Oldřichu Mayerovi a osazené roku 1751.

Klenby ambítů zdobí fresky s vyobrazením poutních míst a příslušných milostných mariánských obrazů i soch. Na klenbě jižního spojovacího křídla je zachycen vlastní bělohorský poutní areál. Fresky na bočních stěnách části ambítů pak znázorňují výjevy ze života Panny Marie a Ježíše Krista. Některé obrazy byly v minulosti poznamenány nevhodnými mladšími přemalbami. Z prvotřídní umělecké výzdoby interiéru kostela připomeňme zejména nástropní malby ve všech třech kupolích. V centrálním kněžišti je to freska od Cosmy Damiana Asama *Triumf katolické církve v Čechách*. Malba Václava Vavřince Reinera v jižní kapli sv. Feliciána zobrazuje karmelitána Dominika à Jesu Maria s tzv. Strakonickým obrazem před bitvou. Kupoli severní kaple sv. Hilaria zdobí freska Johanna Adama Schöpfa též s námětem bělohorské bitvy.

Prohlášením za NKP se toto významné, architektonicky i umělecky hodnotné poutní místo zároveň přirozeně doplňuje s nedalekým, již dříve prohlášeným areálem NKP „Bojiště bitvy na Bílé Hoře s mohylou a letohrádek Hvězda s oborou“.

Jan Baláček

VÝBĚROVÁ BIBLIOGRAFIE:

Mojmír HORYNA: Jan Blažej Santini-Aichel. Praha 1998, 256–261.

Mojmír HORYNA / Olga NOVOSADOVÁ: Praha-Řepy : Areál býv. poutního kostela P. Marie Vítězné na Bílé hoře. Stavebně-historický průzkum (= pasportizace SÚRPMO), rukopis, Praha 1977.

Dalibor PRIX / Klára MEZIHORÁKOVÁ: Poutní kostel Panny Marie Vítězné na Bílé hoře s kaplí Božího hrobu, Řepy. In: Dalibor Prix et al., Umělecké památky Prahy : Velká Praha (M–Ž). Díl 1 (Malešice – Újezd u Průhonic). Praha 2017, 381–389.

Jan ROYT / Anežka NAJMANOVÁ OSB: Poutní místo Panny Marie Vítězné na Bílé hoře. Praha 2011².

Štěpán VÁCHA: K původu a kultu milostného obrazu Panny Marie Vítězné ze Štěnovic. *Minulostí Západočeského kraje* 45, 2010, 7–31.

Zdeněk WIRTH: Klášter a poutní kostel na Bílé hoře. Praha 1921.